

Парадоксальним є визнання науковцями факту, що тільки з появою компетентнісної освіти можуть бути вирішені перелічені мета-проблеми. Але, на жаль, працювати на свою власну перспективу людям якраз важче за все.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Єрмаков І.Г. Феномен компетентності у просторі наукового знання // Життєва компетентність особистості. – К.: Богдана, 2003. – С. 89-159.
2. Зимняя И.В. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34.
3. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті. – ПОІППО, 2006. – 328 с.
4. Краевский В.В. Хуторской А.В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах // Педагогика. – 2003. – № 2. – С. 3-10.
5. Печчеи А. Человеческие качества. – М.: Прогресс, 1985. – 312 с.
6. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы // Школьные технологии. Научно-практический журнал технолога. – 1999. – № 3.
7. Сэв Л. Марксизм и теория личности. – М.: Прогресс, 1972. – 582 с.
8. Хуторской А.В. Ключевые компетенции. Технология конструирования // Народное образование. – 2003. – № 5. – С. 55-61.
9. Чижевський Б.Г. Загальноєвропейський аспект формування змісту освіти в Україні // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Стандарти загальної середньої освіти. Проблеми, пошуки, перспективи" – Київ, 1996. – С.129-132.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Набока Борис Стефанович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка, директор Кіровоградської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 22.

Коло наукових інтересів: формування управлінської культури директора школи в контексті становлення та розвитку сучасних освітніх моделей.

УДК 378.091.3:784

ВОКАЛЬНО-ХОРОВІ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Марина НАЗАРЕНКО (Кіровоград)

Розвиток вищої педагогічної освіти в Україні в європейському контексті потребує посилення уваги суспільства до якості професійної

підготовки вчителів. Реалізація цього стратегічного завдання неможлива без модернізації навчально-виховного процесу, використання новітніх освітніх технологій, що знайшло відображення в Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України, Концепції педагогічної освіти тощо.

Особливої уваги вимагає підвищення рівня фахової підготовки майбутніх учителів музики, які б могли продуктивно й творчо розв'язувати складні завдання музичної педагогіки у відповідності з європейськими світовими стандартами.

Загальнопедагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів розглядали А. Алексюк, І. Бех, Б. Гершунський, О. Глузман, В. Кремень, І. Підласий, Т. Ротерс, С. Сисоєва, М. Ярмаченко та ін.

Різні аспекти професійної підготовки вчителів музики розроблялися в роботах таких дослідників, як Л. Арчажнікова, В. Дряпіка, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько, Г. Шевченко та ін.

Проблему якості фахової підготовки майбутніх учителів музики розглядали Е. Абдулін, Ю. Алієв, О. Апраксина, А. Мартинюк, Л. Масол, Н. Миропольська, К. Нікольська-Береговська, І. Цой та ін.

Окремі питання фахової підготовки були предметом дисертаційних досліджень, присвячених особливостям удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики (Л. Азарова, М. Букач, О. Ляшенко, Т. Ткаченко та ін.); формуванню музично-виконавської діяльності (І. Гринчук, Н. Згурська, І. Мостова, Г. Саїк та ін.); питанням методики вокально-хорової роботи (Л. Костенко, П. Ніколаєнко, Т. Пляченко, Т. Смирнова та ін.).

Специфіка вокально-хорової підготовки майбутніх учителів музики розглядалася науковцями в різних аспектах: методика вокального співу вчителів музики з позицій професійного виконавства (Л. Дмитрієв, М. Микиша, В. Морозов, В. Юшманов та ін.); методика вокально-хорової роботи з дітьми (А. Менабені, Д. Огороднов, Г. Струве, Г. Стулова та ін.); теорія диригентського виконавства (Л. Безбородова, Г. Єржемський, Ш. Мюнш та ін.).

Теоретичний аналіз наукових праць, у яких представлені результати наукових досліджень, показав, що проблема підвищення якості фахової підготовки майбутніх учителів музики ще залишається актуальною.

Метою статті є висвітлення основних напрямів вокально-хорової підготовки студентів – майбутніх вчителів музики, зосередження уваги викладачів вокально-хорових дисциплін на проблемі удосконалення підготовки студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів до практичної роботи з хором.

Виклад основного матеріалу. Важлива роль в системі підготовки майбутнього вчителя музики належить комплексу вокально-хорових дисциплін: диригуванню, хоровому класу, практикуму роботи з хором, хоровому аранжуванню, хорознавству, програмні вимоги з яких передбачають всебічну підготовку студентів до майбутньої музично-педагогічної діяльності.

Серед музичних дисциплін спеціального циклу предмет «диригування» є одним з найскладніших. Диригентом може стати тільки людина емоційно, духовно та інтелектуально високорозвинена, яка має багаж різноманітних умінь і навичок. Диригент повинен бути перш за все особистістю, він повинен розуміти художній зміст музичних творів, володіти технікою диригування в усіх тонкощах. Специфіка діяльності диригента полягає в тому, що він керує колективним виконанням музичного твору та відчуває хоровий колектив як єдиний інструмент. Однією із сторін професіоналізму диригента є велика виконавська гнучкість, здібність до імпровізації, до варійованої зміни зовнішніх форм свого плану виконання. Творчість видатних виконавців – це зразки глибокого проникнення в авторський текст, гідний приклад дбайливого до нього відношення. Отже, диригент повинен володіти цілим комплексом музичних здібностей, знань, а також особистісних якостей. Тому на заняттях студенти розвивають музичний слух, відчуття ритму, ладове відчуття, опановують техніку диригування у всіх тонкощах, виховують в собі вимогливість і самовладання, привчаються до дисципліни і акуратності, вчать скласти цікаві програми, проводити репетиції.

Сьогодні існує стабільна система диригентсько-хорової підготовки вчителя музики. Це цикл спеціальних предметів: хорове диригування, методика його викладання, хорознавство, хоровий клас, вокальний клас, методика викладання вокалу, хорове аранжування. Серед них хорове диригування та сольний спів є основними профільюючими предметами, що готують студентів до практичної вокально-хорової діяльності в загальноосвітній школі та індивідуальної вокальної роботи в музичних і педагогічних навчальних закладах.

Зміст занять, як свідчить програма з «Диригування», спрямовано на підготовку студентів до майбутньої діяльності вчителя-музиканта і керівника дитячого хорового колективу.

Аналіз методологічної та методичної літератури з обраної теми, а також вивчення практичного досвіду дозволяє стверджувати, що в процесі навчання майбутні вчителі:

1. набувають виконавську майстерність хорового диригента;
2. оволодівають умінням розкривати в процесі виконання художній задум твору і виявляти своє творче відношення до твору на основі

глибокого вивчення його змісту, на основі бачення художніх образів;

3. вчать читанню хорових партитур, шкільних пісень;

4. оволодівають навичками самостійної роботи над шкільним пісенним репертуаром.

Навчально-художній репертуар кожного курсу включає хорові твори народно-пісенної творчості, твори українських, зарубіжних композиторів- класиків.

До практичної роботи з хором студенти допускаються тільки після детальної розробки методичного плану по розучуванню хорового твору (шкільної пісні), в результаті чого майбутні вчителі музики-хормейстери набувають таких практичних навичок вокально-хорової роботи, як:

- навичка самостійної роботи над хоровою партитурою;
- навичка диригування хоровою партитурою;
- навичка читання хорових партитур;
- навичка роботи над шкільною піснею.

Велике значення у підготовці до практичної роботи з хором набуває підготовча робота студента, зміст якої полягає у всебічному аналізі хорової партитури. Виконання письмової анотації на хоровий твір є важливою формою навчання студентів-музикантів. Метою такої роботи є підготовка студентів до самостійної хормейстерської діяльності, для чого потрібна навичка всебічного вивчення хорової партитури. Максимальне наближення до вірного виконавського трактування і вибір хормейстерських прийомів для подолання вокально-хорових труднощів – такі основні завдання, що стоять перед студентом під час аналізу хорового твору. У письмовій роботі студенти використовують знання з музично-теоретичних дисциплін, музичної і хорової літератури, постановки голосу, хорового диригування та хорознавства. У цьому письмовому аналізі має відбитися особисте ставлення студента до виконуваного твору, що полягає в розумінні значення співвідношень засобів музичної і вокально-хорової виразності у визначенні характеру музики. Якщо ставитися до письмового аналізу не формально, а творчо, робота набуде індивідуальних рис та емоційного забарвлення. Вона має засвідчити певний рівень інтелекту студента і глибинне розуміння ним зв'язку засобів музичної виразності й літературного тексту.

Однією з профільюючих дисциплін у фаховій підготовці сучасного вчителя музики, як було зазначено вище, є сольний спів (вокал або постановка голосу). Формування співацького голосу через вимоги музичного виховання дозволяє здійснювати під час навчання зв'язок між уявленням про звучання певного твору та його конкретним вокальним втіленням, між вокальною технікою та художнім виконанням. Практичні заняття з цього предмету проводяться в індивідуальній формі один раз на тиждень по 45 хвилин. Такий урок зазвичай включає: перевірку

виконання завдання для самостійної роботи; коротку бесіду з питань теорії та методики співу; виконання комплексу цілеспрямованих вокально-технічних вправ (з розвитку дихання, вдосконалення акустичних якостей голосу, пошуку ідеального імпедансу, формування різних видів співацької атаки, рухливості та кантиленного звуковедення, артикуляції, дикції) залежно від мети уроку та ступеня готовності учня; виконання вокалізу з педагогічним аналізом; робота над вокальними творами; підведення підсумків уроку; завдання для самостійної роботи. Основним завданням вокальної педагогіки є формування і розвиток голосу учня засобом навчально-художнього репертуару. Вивчення комплексу вокальних творів у класі сольного співу передбачає розв'язання трьох взаємопов'язаних завдань:

1. розвиток вокальних здібностей студента;
2. забезпечення його художньо-виконавського зростання;
3. підготовка до вокально-педагогічної роботи.

Основою навчального вокального репертуару має бути народна пісня, оскільки в саме народній пісенній творчості протягом тривалого часу відбувався раціональний відбір найбільш ефективних і доцільних вокально-технічних прийомів та засобів. Доцільно включати до програми твори шкільного репертуару, які за об'єктивними показниками можуть забезпечити розв'язання вокально-технічних завдань, необхідних для формування навичок та вмінь майбутнього вчителя музики. Студенти також можуть самостійно добирати для вивчення твори дитячо-юнацького репертуару і виконувати їх під власний супровід. Після того, як у студентів сформувалися навички дихання та голосоутворення на мінімальному рівні, доцільно включати до навчального репертуару традиційні вокальні твори – пісні, романси, арії Й.-С. Баха, В. Белліні, О. Варламова, М. Глінки, С. Гулака-Артемівського, О. Гурільова, Г. Майбороди, М. Лисенка, В. Косенка, Д. Перголезі, С. Прокоф'єва, К. Стеценка, Я. Степового, Ф. Шуберта та інших авторів.

Спеціально дібраний навчальний вокальний репертуар сприяє комплексному формуванню вокально-технічних та художніх навичок, оскільки музичний твір впливає на голосовий апарат цілісно, ніби визначаючи вимоги щодо характеру звука, особливостей звуковедення і засобів художньої виразності. Отже, керування процесом навчання співу має спиратися на науково обґрунтовану послідовність використання певних розділів навчального репертуару, що забезпечує дидактично доцільний зв'язок цих розділів.

На початковому етапі роботи із студентом поряд з його детальним ознайомленням з його фізичними даними педагог повинен знайти найбільш природний і якомога коротший шлях до глибокого вивчення

його індивідуальності. Не завжди легко виявити приховані природні задатки студента. Це вимагає від педагога гнучкості та досвіду.

Методична підготовка майбутнього вчителя музики передбачає знання методик викладання фахових дисциплін, що вивчаються на музичному відділенні мистецького факультету. Практичні навички з вокалу та диригування студенти здобувають на заняттях з сольного співу, хорового класу, хорового диригування. Особливого значення в системі фахової підготовки вчителя музики посідає курс «Методика викладання диригування», мета якого – озброєння студентів знаннями теоретичних основ диригування та методики його викладання; сприяння оволодінню курсом як складової навчально-педагогічної освіти з позицій майбутнього педагога з диригування; систематизація диригентських знань, сприяння більшій усвідомленості, самостійності в роботі над хоровими творами. Головною умовою вивчення курсу є поєднання техніки диригування з художнім втіленням композиторського задуму. Тому теоретичні відомості з техніки диригування, які студентам дає курс «Методика викладання диригування», необхідно поєднувати з практичними заняттями на прикладах творів російської, української, зарубіжної класичної та сучасної музики.

Знання теорії та методики роботи зі співацькими голосами студенти отримують на заняттях з методики викладання вокалу. Завдання вивчення даного курсу полягають у наступному: спираючись на наукові дані про будову та функції голосового апарату формувати у студентів розуміння біофізичних механізмів співацького процесу; озброїти студентів теорією і методикою формування, розвитку та охорони співацького голосу (у дорослих і дітей); ознайомити майбутніх учителів музики з методами вокальної роботи в загальноосвітній школі, музично-педагогічних навчальних закладах, дитячо-юнацьких центрах; стимулювати пошукову діяльність та творчу активність студентів засобом самостійної роботи по добору і систематизації вокально-педагогічного репертуару, виконання під власний супровід вокальних вправ з модуляціями у всі тональності, ілюстрації різноманітного вокального репертуару, моделювання педагогічних ситуацій. Засвоєння методики викладання диригування та методики викладання вокалу тісно пов'язане з вивченням таких предметів як: сольний спів, вокальний ансамбль, хоровий клас, хорове диригування, шкільний пісенний репертуар, методика музичного виховання, акомпанемент та імпровізація (або концертмейстерський клас), аналіз музичних творів та ін.

У практиці професійної діяльності майбутній учитель музики повинен знати особливості української та зарубіжної музики, музичні форми, жанри, засоби музичної виразності, системи методів керування хором, основні напрями й перспективи розвитку музично-естетичного

виховання дітей, оволодіти навичками просвітницької, менеджерської та науково-дослідницької діяльності. Це вимагає подальшого вдосконалення навчально-виховного процесу на музично-педагогічних факультетах з метою досягнення високої майстерності майбутніх учителів музики.

Отже, фахова підготовка майбутнього вчителя музики передбачає оволодіння комплексом спеціальних знань з дисциплін історико-музикознавчого, теоретичного, вокально-хорового, інструментального циклів. Установлено, що суттєву роль у фаховій підготовці вчителя музики відіграє вокально-хорова підготовка, головною метою якої є формування особистості як творчого організатора і пропагандиста хорового мистецтва, вітчизняної і зарубіжної співочої культури в загальноосвітній школі. Покращення вокально-хорової підготовки майбутніх учителів у сучасних умовах можливе за рахунок інтенсифікації, конкретизації, поглиблення й удосконалення системи методів навчання, оновлення методик диференційованого підходу до викладання вокально-хорових дисциплін; розвитку творчої самостійності, самовдосконалення професійних якостей майбутніх учителів музики, керівників дитячих хорових колективів, тому що успішне виконання завдань музично-естетичного та художньо-творчого розвитку дітей у загальноосвітній школі перебуває в безпосередній залежності від рівня професійної майстерності, ерудиції, культури педагога-музиканта, який формує їх погляди, переконання, смаки та ідеали.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Безбородова Л.А. Дирижирование: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Л.А. Безбородова. – М.: Просвещение, 1985. – 176 с.
2. Коломоєць О.М. Хорознавство: навч. посібник [для студ. вищих навч. закладів. Спеціальність «Музичне виховання»] / О.М. Коломоєць – Київ: Либідь, 2001. – 168 с.
3. Лабінцева Л.П. Формування вокально-хорової майстерності в процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.П. Лабінцева. – Луганськ, 2007. – 22 с.
4. Олексюк О.М. Музична педагогіка: [навч. посіб.] / О.М. Олексюк. – К. : КНУКіМ, 2006. – 188 с.
5. Пляченко Т.М. Методика викладання вокалу: навч.-метод. посібник [для студ. мист. фак. Спеціальність «Музична педагогіка і виховання»] / Т.М. Пляченко – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. – 80 с.
6. Шевченко І.Л. Методика викладання диригування.: навч.-метод. посібник [для студ. мист. фак. вищих навч. закладів] / І.Л. Шевченко – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – 120 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Назаренко Марина Павлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін і методики музичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутнього вчителя музики.

УДК 004.9:378

ОРГАНІЗАЦІЯ НЕПЕРЕРВНОГО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Світлана ПАХОМОВА

Процес євроінтеграції передбачає створення загальноєвропейського освітнього і наукового простору на основі розроблених єдиних критеріїв і стандартів у галузі освіти та науки з метою визнання періодів та термінів підготовки фахівців з вищою освітою, що сприятиме співробітництву між вищими навчальними закладами Європи, мобільності викладацького складу та студентів. Завдання підготовки технічних кадрів, що володіють необхідним рівнем інформаційно-комунікаційної компетентності, стоїть на всіх рівнях системи технічної освіти (шкільна підготовка, підготовка у вищому навчальному закладі, післядипломна підготовка).

Масове підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності суспільства можливе при організації спеціального навчання на всіх ступенях освіти. Система освіти України, включаючи вищу професійну освіту, орієнтована на інтеграцію в європейський освітній простір, що вимагає впровадження нових технологій професійної підготовки кадрів. За таких умов, як зазначає Н.Г.Ничкало, потрібен новий підхід, згідно з яким освіта у ХХІ столітті спрямовується на забезпечення неперервності в усіх ланках навчання, створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами, компетенціями і вміннями [5, с. 42].

Досвід європейських країн засвідчує, що сучасна вища професійна освіта молоді не лише сприяє, а й є передумовою регіонального розвитку економіки. Кваліфікована та мобільна робоча сила є основою конкурентної економіки, оскільки дає змогу промисловим підприємствам швидко пристосуватись до вимог нових технологій та ринкових тенденцій, і таким чином ставати або залишатись конкурентною [4,